

СТАНОВИЩЕ

**за докторска дисертация на тема „ДИНАМИКА НА ЛИЧНОСТНИ
ОСОБЕНОСТИ И НЕВРОТИЧНА СИМПТОМАТИКА ПРИ УЧЕНИЦИ В ГОРНА
УЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ”**

**на Венка Димитрова Петрова – докторант към ЮЗУ „Неофит Рилски“
от доц. д-р Ева Папазова – ИИНЧ БАН**

Представеният от Венка Петрова дисертационен труд е посветен на някои личностни особености, свързани с невротична симптоматика при ученици в горна училищна възраст. Темата е особено актуална и се вписва изцяло в контекста на стратегиите и политиките, свързани с реформата в средното образование у нас. Тревожна е тенденцията на нарастваща агресия, дехуманизация и изострена конфликтност на взаимодействието родител-учител-ученик в българското училище. На преден план излиза необходимостта от добре подготвени и постоянно допълнително квалифициращи се училищни психолози, които да използват утвърдени съвременни практики за преодоляване на стреса, невротичната симптоматика и проблемното поведение в класната стая. Дисертационният труд на Венка Петрова предлага авторски модел за изследване и превенция на невротична симптоматика, съобразен с възрастовите особености на учениците в горна училищна възраст.

Целта на дисертацията е да проучи динамиката на личностни особености, свързани с невротична симптоматика, при ученици в горна училищна възраст, обучаващи се в общообразователни и профилирани средни училища в България. Изследването е проведено сред ученици от 9-ти, 10-ти, 11-ти и 12-ти клас в началото и в края на учебната година. Дисертацията е представена в шест глави. Теоретичната част е в четири глави, а емпиричното

изследване е представено в две глави. Съдържа увод, заключение, препоръки, приноси, литература и приложения. В емпиричната част са включени 47 таблици и 66 фигури. Библиографията включва 258 заглавия, от които - 194 на кирилица и 64 – на латиница.

Теоретичният модел на изследването е подробно разработен, като всяка една от темите е детайлно представена чрез основните класически и съвременни психологически теории и изследвания. В първа глава са разгледани основните подходи към изследване на личността, като е акцентирано върху моделът на личностните черти и неговото приложение в различни типологии, сред които и типологията на Айзенк. Представени са и резултати от емпирични изследвания, които доказват наличието на връзка между личностни особености и невротична симптоматика. Във втора глава се прави ясно разграничение между термините „невротизъм“ и „невротичност“, като на базата на разгледаните теоретични подходи отново се стига до извода за взаимосвързаност между личностни особености и невротична симптоматика. Трета глава се спира върху личностните особености в горна училищна възраст, които са свързани с невротична симптоматика, като детайлно са представени резултати от емпирични изследвания. В четвърта глава е представен авторски модел за изследване на невротична симптоматика в горна училищна възраст, като са изведени индикатори за наличие на невротична симптоматика. Стилът на изложението е ясен и четивен.

Във втората част на дисертацията, при представяне на емпиричното изследване в пета и шеста глава, са очертани ясно конкретните задачи на изследването. В съответствие с целта и задачите на изследването коректно и точно са формулирани хипотезите – една обща и четири конкретни. Адекватно на целите на изследването са подбрани 5 отделни методики, които гарантират събирането на богати количествени емпирични данни. Инструментариумът е

обогатен и от анкета, въпросите на която са насочени към проучване на особености на личността в междуличностното общуване. Резултатите от изследването са представени логично и последователно, като първо се очертава и анализира отделната специфика и динамика по отношение на всяка една от петте скали, които измерват съответно личностни особености по Айзенк, тревожност, депресивност, агресивност и междуличностни отношения. Проследява се и влиянието на фактори като пол, възраст, клас, брой деца в семейството и тип училище. Накрая чрез корелационен анализ се проследява взаимовръзка между изследваните променливи в началото и в края на учебната година. При представянето на данните са използвани разнообразни статистически методи, като при интерпретацията са взети предвид статистически значимите резултати. Въз основа на данните се налага изводът, че е налице специфика в проявлението на невротична симптоматика в горна училищна възраст, като в 9-ти и 11-ти клас и в началото на учебната година невротичната симптоматика е изразена в по-силна степен. Наблюдаваната тенденция се дължи на проблеми с адаптацията към училищната среда и най-вече взаимоотношенията с връстниците, които са от ключово значение за самооценката и адаптивното поведение в горна училищна възраст. Очертават се и качествени различия в проявата на редица личностни особености и характеристики на междуличностните отношения в началото и в края на учебната година. В заключение, на базата на обобщените резултати се потвърждава необходимостта от системна психологична диагностика на невротичната симптоматика в горна училищна възраст, организирана по предложения от Венка Петрова модел.

Авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертацията. В него е дадена точна справка за основните приноси на дисертационния труд.

Докторантката Венка Петрова има седем публикации по темата на дисертационния труд, от които четири самостоятелни и три в съавторство.

В заключение, предлагам представеният дисертационен труд да бъде приет от научното жури към ЮЗУ „Неофит Рилски“ за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ на Венка Петрова по „Педагогическа и възрастова психология“ – 05.06.05.

18.04.2016 г.

Рецензент: доц.д-р Ева Папазова

София